

DONALD TRUMP VE PARİS İKLİM ANLAŞMASI'NDAN ÇEKİLME KARARI

Doç. Dr. Anıl Çağlar ERKAN

acerkan@tespam.org

Başkan Donald Trump, geçtiğimiz pazartesi günü imzalamış olduğu kararnamelerle fosil yakıtlara ağırlık verme ve Amerika'nın iklim değışikliğı ile temiz enerji konusundaki ilerlemesini tersine çevirme niyetini net bir şekilde ortaya koydu. Öyle ki imzalanan kararnameler arasında Amerika Birleşik Devletleri'ni Paris İklim Anlaşması'ndan çekmeye yönelik kararlar da yer almaktadır.

PARİS İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANLAŞMASI

Paris Anlaşması, temel olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (BMİDÇS) dayanmaktadır ve Kyoto Protokolü'nün sona erme tarihi olan 2020 sonrası iklim değışikliğı rejimini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Paris Anlaşması, 2020 sonrası süreçte, iklim değışikliğı tehlikesine karşı küresel sosyoekonomik dayanıklılığın güçlendirilmesini hedeflemektedir. Paris Anlaşması'nın uzun dönemli hedefi, endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasen küresel sıcaklık artışının 2°C'nin olabildiğince altında (mümkünse 1,5 derece seviyesinde) tutulmasıdır. Bu hedef fosil yakıt (petrol, kömür) kullanımının tedricen azaltılarak, yenilenebilir enerjiye yönelinmesini gerektirmektedir. Daha açık bir deyişle Anlaşma, insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının neden olduğu küresel sıcaklık artışını uzun vadede, sanayileşme öncesi döneme kıyasla 2 santigrat derecenin altıyla sınırlamayı hedeflemekte; bu konuda 1,5 santigrat dereceyi yakalamanın önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca, Paris Anlaşmasıyla ülkelerin iklim değışikliğıyle mücadeleye "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler" ilkesi çerçevesinde katkıda bulunmaları hususu teyit edilmiştir.

Paris Anlaşması'nın, BMİDÇS ile karşılaştırıldığında en belirgin özelliğı, tüm ülkelerin katkılarına dayanacak bir sistem öngörülmüş olmasıdır. Anlaşma, iklim değışikliğıyle mücadelede gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasına ve tüm ülkelerin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler" ilkesi tahtında sorumluluk üstlenmesi anlayışına dayandırılmıştır. Gelişmiş/gelişmekte olan ülke sınıflandırmasının yapılabilmesi için bir kıstas belirlenmemiş; herhangi bir farklılaştırmaya da gidilmemiştir. Bununla birlikte iklim değışikliğı ile mücadele bağlamında Anlaşma, ulusal katkılar, azaltım, uyum, kayıp/zarar, finansman, teknoloji geliştirme ve transferi, kapasite geliştirme, şeffaflık, durum değerlendirmesi konularına ilişkin uygulama usulleri belirlenmek üzere bir çerçeve oluşturmuştur.

BAŞKAN TRUMP ve PARİS İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ANLAŞMASI'NDAN ÇEKİLME KARARI

ABD geçtiğimiz daha önce 2025 yılına kadar ülkenin sera gazı emisyonlarını 2005 seviyelerinin yüzde 26-28 altına düşürmeyi taahhüt ettiği Ulusal Katkı Beyan'ını sunmasına rağmen geçtiğimiz pazartesi günü Başkan Donald Trump'ın imzalamış olduğu kararname ile Anlaşma'dan çekileceğini duyurmuştur. Trump yapmış olduğu açıklamasında "Bugünden itibaren ABD, Ulusal Katkı Beyanı ve İklim Fonu'na katkılar dahil olmak üzere Paris Anlaşması'nın bütün uygulamalarını durduracaktır" ifadelerini kullanmıştır. Aslına bakıldığında söz konusu hamle şaşırtıcı değildir. Zira hatırlanacağı üzere Donald Trump daha ilk başkanlık dönemi sırasında 2017 yılında anlaşmadan çekilme niyetini açıklamıştı. O dönemde Trump, Hindistan ve Çin gibi ülkeler fosil yakıtlar kullanırken ABD'nin karbon salımlarını sınırlamasının adil olmayacağını söylemişti ve 2020 yılında ülkesini anlaşmadan çekmişti. Buna karşın Trump'ın ikinci kez girdiği başkanlık seçimini kaybetmesinin ardından 20 Ocak 2021'de ABD'nin yeni başkanı olarak göreve başlayan Joe Biden, ilk gün imzaladığı başkanlık kararnamesiyle ülkesinin Paris Anlaşması'na yeniden taraf olmasını sağlamıştı.

Donald Trump, 2017 yılında ABD'yi Paris İklim Anlaşması'ndan çekme kararını duyurdu ve resmi çekilme süreci 2020'de başladı, ancak anlaşmaya göre çıkış süreci 2025 yılında tamamlandı. Bu kararın ardında Trump'ın ekonomik ve politik gerekçeleri öne sürdüğü biliniyor. Bu doğrultuda muhtemel nedenlerden ilki ekonomik kaygılardır. Nitekim Trump yönetimi, Paris İklim Anlaşması'nın ABD ekonomisine zarar vereceğini, özellikle enerji yoğun sektörlerde iş kaybına yol açacağını ve sanayi üretimini olumsuz etkileyeceğini savundu. Fosil yakıt endüstrisinin çıkarlarını korumak amacıyla bu kararı aldığını belirtti. Bir diğer neden enerji bağımsızlığıdır. Bu doğrultuda sanırız ki Trump, ABD'nin enerji politikalarını küresel taahhütlere bağlamanın, ülkenin enerji bağımsızlığına zarar vereceğini düşünmektedir. Zira özellikle ilan ettiği acil durumla birlikte Trump özellikle kömür, petrol ve doğal gaz gibi yerli enerji kaynaklarının kullanımını artırmayı hedeflemektedir. Nitekim bu strateji, ABD'nin dışa bağımlılığını azaltarak ulusal güvenliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bir diğer muhtemel neden ise iklim değişikliği ile mücadeledeki yavaş ilerlemedir. Trump yönetimi, çevresel düzenlemelerin ekonomik büyümeyi engellediğini ve iş fırsatlarını azalttığını savunarak, bu alandaki ulusal politikaları gevşetmeyi tercih etmiştir. Bu yaklaşım, kısa vadeli kazançların uzun vadeli çevresel etkilerden daha öncelikli olduğu inancını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, Trump'ın enerji politikaları ve çevresel düzenlemeler üzerindeki etkileri hem ekonomik büyüme hem de iklim değişikliği ile mücadele açısından tartışmalı bir denge oluşturmaktadır.

OLASI ETKİLER

Trump'ın Paris İklim Anlaşması'ndan çekilme kararının muhtemel nedenleri gibi bir takım olası sonuçları da olacağı tartışmasızdır. Bunlardan ilki küresel iklim çabalarına zarardır. Öyle ki

ABD'nin anlaşmadan çekilmesi bir nebze de olsa küresel çaptaki iklim değişikliği ile mücadele çabalarını zayıflatacaktır. Zira ABD gibi büyük bir süper gücün ve emisyon üreticisinin anlaşmadan çekilmesi zaten tam anlamıyla istekli olmayan kesim başta olmak üzere diğer ülkelerinde iklim hedeflerine bağlılıklarını sorgulamalarına yol açabilecektir. Nitekim bu durum, uluslararası işbirliğini zayıflatmanın yanı sıra, iklim değişikliğiyle ilgili politikaların uygulanmasında da belirsizlik yaratabilir. Olası etkilerden ikincisi ise uluslararası itibar kaybıdır. Zira böylesi bir hamle ABD'nin küresel liderlik rolünü sorgulamaya açabilecektir. Bu durumu Çin örneği üzerinden anlatmak daha anlaşılır olacaktır. Öyle ki iklim değişikliğinin küresel ölçekte çözülmesi gereken hayati bir sorun olduğunu öne sürerek kendisini yakın Artık ülkesi dahi ilan eden ve enerji dönüşümünün lokomotifliğini üstlenen Çin'in karşısında Paris Anlaşması'ndan çekilen bir ABD'nin liderliğinin sorgulanmaya başlanması kaçınılmaz hale gelecektir. Bu bağlamda, Çin'in iklim değişikliği konusundaki kararlılığı ve uluslararası işbirliğine verdiği önem, ABD'nin geri çekilmesinin yaratacağı boşluğu doldurmasına olanak tanıyacak ve bu durum, küresel enerji politikalarının yeniden şekillenmesine neden olabilecektir. Bununla birlikte bu yöndeki olası gelişmeler, uluslararası ilişkilerde güç dengesinin değişmesine yol açarken, diğer ülkelerin de kendi enerji politikalarını gözden geçirmelerine ve yeni stratejiler geliştirmelerine neden olabilir.

Sonuç olarak Donald Trump'ın Paris İklim Anlaşması'ndan çekilme kararı hem iç hem de uluslararası düzeyde önemli sonuçlar doğurabilecek bir gelişmedir. Bu karar, ABD'nin iklim değişikliği ile mücadeledeki rolünü sorgulamakla kalmayıp, aynı zamanda küresel iklim çabalarını da zayıflatma potansiyeline sahiptir. Trump yönetiminin fosil yakıtları destekleyen politikaları ve enerji bağımsızlığına yönelik vurgusu, çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik büyüme arasındaki dengeyi tartışmalı bir hale getirmiştir. Paris Anlaşması'nın temel ilkeleri doğrultusunda, tüm ülkelerin ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar üstlenmesi gerektiği gerçeği, ABD'nin çekilmesiyle birlikte sorgulanmaya başlanabilir. Bunun yanı sıra, uluslararası itibar kaybı ve iklim değişikliği ile mücadeledeki uluslararası işbirliğinin zayıflaması gibi olası sonuçlar, ABD'nin küresel liderlik rolünü tehdit edebilir. Sonuç olarak, Trump'ın bu kararı, iklim değişikliği ile mücadeledeki ilerlemeleri olumsuz etkileyerek, uluslararası ilişkilerde güç dengelerini yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir.